

CSERNICKÓ ISTVÁN

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász (Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institut, Beregovo, Ukraina)

SZTENDERD, NYELVTERVEZÉS, (NYELV)POLITIKA

STANDARD, LANGUAGE PLANNING, LANGUAGE POLICY

A 18–19. század fordulóján a sztenderd nyelvváltozatok kodifikálása Európa jelentős részén kiemelt nemzet- és nyelvpolitikai céloknak alárendelt nyelvtervezési program keretében folyt. Az Északkelet-Magyarországon (nagy részt a mai Kárpátalja területén) élő keleti szláv közösség ekkor még nem vett részt ebben a nemzetté válási mozgalomban, ám csakhamar ők is eljutottak az „irodalmi nyelv” kodifikálásának problémájához.

A ruszin értelmiség előtt három út állt. A ruszofil irányzat a már kodifikált (nagy) orosz sztenderd mint tetőnyelv alá szerette volna betagozni a régió nyelvváltozatait. A 19. század során a szomszédos Galíciában egyre erősödő ukranofil orientáció hívei a formálódó, kialakulóban lévő (galíciai) ukrán sztenderd heteronóm változataiként látta volna szívesen a mai Kárpátalja területén használt szláv nyelvváltozatokat. A harmadik, ruszinofil irányzat pedig saját autonóm sztenderd nyelvváltozat kodifikálásával próbálkozott, azaz önálló ruszin sztenderd kidolgozását tűzte ki célul, az ezzel együtt járó nemzeti törekvésekkel párhuzamosan.

Az 1939 tavaszán rövid időre Magyarországhoz visszakerült mai Kárpátalján élő szlávok körében kialakult három (ruszofil, ukranofil, ruszinofil) nyelvi irányzat közül a magyar kormányzat egyértelműen a ruszin orientációt támogatta erkölcsileg, anyagilag és politikailag egyaránt.

Az előadás azt mutatja be, hogyan válhat(ott) egy látszólag nyelvtervezési kérdés (milyen legyen a kárpátaljai keleti szlávok sztenderd nyelvváltozata?) nyelv-, nemzet- és geopolitikai kérdéssé.